

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן
מליובאוויטש

עקב

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כט
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
„מכון לוי יצחק“
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ושתיים לבריאה
מאה ועשרים שנה לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח

עקב

א.

„לחת” – כתיב חסר

בפרשתנו¹, כאשר משה רבינו מספר כיצד עלה לקבל את הלוחות מהקדוש-ברוך-הוא, מופיע מספר פעמים הביטוי „לוחות האבנים”, „לוחות הברית”, ורש”י מצטט את המילה „לחת”, ומפרש: לחת כתיב, שתייהם שוות².

רש”י אינו מציין מאיזה מפסוק הוא מצטט בפירושו את המילה „לחת”, אך מהמקום שבו קבע רש”י את הפירוש – בין פירושו לפסוק ט’ לבין פסוק י”ח – מובן, שפירושו הוא על המילה „לחת” הכתובה בין שני פסוקים אלו,

וכיון שבין פסוקים אלו מוזכרת מילה זו מספר פעמים – בפסוק י’ „ויתן ה’ אלי את שני לוחות האבנים כתובים...”, בפסוק יא „ויהי מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן ה’ אלי את שני לוחות האבנים לחות הברית”, בפסוק טו „ואפן וארד מן ההר... ושני לוחות הברית על שתי ידי”, בפסוק יז „ואתפש בשני הלוחות ואשלכם... ואשברם לעיניכם” – יש לומר, שרש”י מתכוון לאחד מפסוקים אלו, או למילה „לוחות” הכתובה בכתיב חסר בכל הפסוקים הללו³,

אך מכך מובן שאין כוונתו לשתי הפעמים שבהן מופיעה המילה „לוחות” בכתיב חסר בתחילת פסוק ט: „בעלתי ההרה לקחת לוחות האבנים לוחות הברית...”, כי את פירושו על המילה „לוחות” אומר רש”י לאחר פירושו למילים „ואשב בהר” הכתובות מאוחר יותר בפסוק ט.

יש להבין: הפירוש, שמהכתיב החסר של המילה „לחת” לומדים ש”שתייהן שוות”, כבר נאמר על ידי רש”י לפני כן, בפרשת תשא, על הפסוק⁴ „ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדת לחות אבן” – „לחת כתיב,

(1) ט, ו ט ואיך.

(2) בתנחומא פרשתנו יו”ד „אמר רבי חנינא לחת כתיב שלא היו גדולים זה מזה אלא שניהם שוין והיתה פסולת שניהם כאחד”. אמנם שם הוא בנוגע תיבת לוח הנאמרת להלן בלוחות שניות (י, א). ועד”ו מ”ש במדרש לק”ט שם „לוחות שיהו שניהם שוין” – קאי בלוחות שניות. וראה להלן סעיף ט’ והערה 52; 54.

(3) ואפילו תיבה זו שבפסוק יז. ואף ששם כתיב „הלחת”, י”ל דלא איכפת ל’ לרש”י מכיון שאינה מיסוד התיבה.

(4) לא, יח.

שהיו שתייהן שוות⁵. אך כיון שהפירוש הקודם נאמר פרשות רבות בתורה לפני כן, יותר משני חומשים, לכן חוזר רש”י על פירוש זה שוב בפרשתנו⁶, כפי שאנו מוצאים מספר פעמים שהוא נוהג כך בפירושו.

אך אין מובן, מדוע מפרש זאת רש”י על אחד מן (או כל) הפסוקים (י, יא, טו, יז) ולא מיד במקום שבו מופיעה המילה „לוחות” בכתיב חסר בפעם הראשונה, בפסוק ט?

אין לומר שרש”י מפרש זאת דוקא בפסוק יא⁷ (או יז), אשר שם חסרות במילה „לחת” שתי הואי”ם⁸, גם הוא”ו שלאחר הלמ”ד – ולא בפסוק ט’, או י’, ששם כתובה המילה „לוחות” עם וא”ו לאחר הלמ”ד, כי לתוכן הפירוש „לחת” כתיב ששתייהם שוות” חשובה רק הוא”ו שלאחר החי”ת, שכאשר היא חסרה, הופכת המילה „לחת” מלשון רבים ללשון יחיד, ואילו הוא”ו שלאחר הלמ”ד אינה משנה בענין זה – גם כאשר המילה „לוחות” מופיעה בכתיב שבו חסרה הוא”ו רק לאחר החי”ת, אפשר ללמוד „ששתייהם שוות”⁹.

ב. מדוע לא לפני כן?

יותר מכך: אם רש”י צריך לחזור על פירושו, שכבר מופיע בפרשת תשא, לאחר הפסקה ארוכה בין חומש שמות לחומש דברים – הוא היה צריך להקדים ולעשות זאת לא בפרשתנו, פרשת עקב, אלא בפרשת ואתחנן¹⁰, שגם שם נאמר, לאחר עשרת הדברות, „לחת” בכתיב חסר וא”ו:

(5) ובתנחומא תשא טז „א”ר חנינא לחת כתיב לא זה גדול מזה”. ועד”ו בשמו”ר פמ”א, ו (ר’ חנינא – כבתנחומא פרשתנו שם).

(6) משא”כ בפ’ תשא לאח”ז – לב, טו”ט. ועד”ו שם לד, א”ד; שם, כח”ט (בנוגע לוחות השניות).

(7) כ”ה גם במשכיל לדוד לפרש”י – ראה לקמן הערה 14.

(8) בדפוסים וכת”י דפרש”י זה (ועד”ו בפרש”י תשא) – שינויים בהד”ה דפרש”י זה: בדפוס ראשון ושני (ועד”ו) ובכמה כת”י (שתח”י), הד”ה דפרש”י הוא „לוחות” (מלא ב’ ווי”ן), בכמה כת”י (שתח”י) ודפוסים הד”ה הוא „לוחות”, ובדפוסים הנפוצים – „לחת”; וכן יש שינויים בפנים פירושו: בדפוס א’ (ועד”ו) וכמה כת”י „לוחות כתיב”, בדפוס שני וכמה כת”י „לחת כתיב” (כבדפוסים הנפוצים).

(9) וכמ”ש בס’ זכרון באן (ובפ’ תשא ועד”ו).

(10) ה, יט.

לפיכך אין רש"י מבאר זאת בפסוק ט בפרשתנו „בעלותי ההרה לקחת ולחזת האבנים ולחזת הברית“, מפני שבפסוק זה מופיעה המילה „לחזת“ בשתי הפעמים בכתב חסר. וכן אין מבאר זאת לפני כן, בפרשת ואתחנן, ששם נאמר „ואכתבם על שני לחזת אבנים“, ובפרשת משפטים, לפני פרשת תשא – כיון שבמקומות אלו כתובה מילה זו פעם אחת בלבד, ואין שינויים באותו פסוק.

אך אין די בהסבר זה, כי:

(א) בפרשת תשא, אמנם מופיעה המילה פעמיים באותו פסוק „לחזת העדות לחזת אבן“, אך בשתי הפעמים היא כתובה בכתב חסר, ואין שינויים בפסוק זה לשם הדגשה – ובכל זאת רש"י מפרש שם ענין זה.

(ב) בכל אופן, ניתן לשאול שאלה זו בפרשתנו לגבי הפסוקים עצמם: מדוע התורה משנה ורומזת לענין של „שתיהם שוות“ דוקא בפסוק המאוחר יותר (יא), ולא בפסוק המוקדם יותר (ט), שבו מופיעה אותה מילה פעמיים?

ולפי זה מובן, שאין לתרץ שאלות אלו בכך שיש שיטות שונות במסורה של כתיב חסר ויתר¹⁵, כלומר¹⁶, שלפי דעת רש"י המסורה בפרשת תשא היא באופן, שפעם אחת מופיעה המילה „לחזת“ בכתב מלא, ופעם אחרת בכתב חסר – „לחזת“, שלא¹⁷ כמסורה שלפנינו¹⁸. ובפרשתנו, שוב, שיטת רש"י היא, שלפני המילים „ואשב בהר“ כתובה פעמיים המילה „לחזת“ בכתב חסר

– כי¹⁹ בכל זאת תישאר השאלה על הפסוק עצמו, כדלעיל – מדוע התורה משנה את הכתיב

15 ראה לדוגמא מנחת שי ח"ש כה, ו (וש"ג). תרומה כה, כב. בלק כג, ט. ועוד.
16 ובפרט דאנן לא בקיאין בחסרות ויתרות – קדושין ל, סע"א. וכ"ה ברמ"א או"ח סקמ"ג ס"ד. וראה נ"כ שם.
17 וע"ד פרש"י ח"ש ותרומה שם; דברים (א, ג) – שהוא לא כמסורה שלנו (ראה מנחת שי שם).
18 וכ"ה (כלפנינו) גם במסורה ובמנחת שי תשא שם.
19 נוסף על העיקר שדוחק גדול לומר כן (מבלי כל מקור), מכיון שברש"י אין רמז ע"ז* ובפרט שבמסורה ומנחת שי שאסף מכו"כ ספרים ונוסחאות לא הביא שינויים בפ' תשא (ובכהערה הקודמת).

(* ונד"ו בפ' תשא א, א „כלת כתיב“ לגי' דפוס ראשון. שני וכמה כת"י רש"י (שם שם). וע"פ פירוש הריב"א וצידה לדרך בפרש"י. וראה מנחת שי שם.)

„ויכתבם על שני לחזת אבנים ויתנם אלי“.

ולאמיתו של דבר מתעוררת אותה תמיהה אף לגבי פירוש רש"י בפעם הראשונה בחומש שמות – בפרשת תשא: גם שם אין זו הפעם הראשונה שבה כתובה המילה „לחזת“ בכתב חסר, אלא כך נאמר כבר לפני כן, בפרשת משפטים¹¹: „ואתנה לך את לחזת האבן...“, והמילה „לחזת“ מופיעה בכתב חסר (בלי שתי ואו"ם), בדיוק כבפרשת תשא. ואם כך, מדוע אין רש"י מפרש זאת בפרשת משפטים, ששם כתובה המילה „לחזת“ בפעם הראשונה בכתב חסר, אלא הוא משתהה עד פרשת תשא¹²?

ג. מדוע משנה התורה את הכתיב דוקא כאן?

בפשטות, ניתן היה להשיב על כך לפי הכלל הידוע¹³, שהענין של כתיב מלא וחסר כשלעצמו איננו מעורר קושי בפשוטו של מקרא, אשר רש"י מוכרח להסבירו, כפי שמוכן מכך שבדרך כלל אין רש"י מבאר כתיב מלא או חסר בתורה. בכל זאת, בפרשתנו מבאר זאת רש"י, מפני שבאותו פסוק (יא) משנה התורה בזה אחר זה את הכתיב: „את שני לחזת האבנים לחזות הברית“ – בתחילה כתיב חסר לגמרי, ומיד לאחר מכן כתיב מלא, בוא"ו השני. לכן מפרש רש"י, שכוננת התורה היא להדגיש בכך את החסר: „לחזת כתיב ששתיהם שוות“¹⁴.

11 כר, יב.

12 לכאורה יש לומר שהדיוק והקושי בהפסוק (כפ' תשא ובפרשתנו) הוא לא (רק) „לחזת“ חסר כשלעצמו כ"א (גם –) לפי שיש סתירה בהכתוב דנאמר „שני“ ואח"כ „לחזת“ דמשמע אחד (כמ"ש בדבק טוב (ועוד) בפ' תשא שם), משא"כ בפ' משפטים שלא נאמר „שני“ כ"א „ואתנה לך את לחזת האבן“ (וגם אין ידוע מפסוקים לפני' דהוי שני לחזות) לכן לא פרש"י כלום (ולכן לא פירשו גם כאן בפסוק ט, כדלא נאמר שם שני לחזת).

13 אלא מזה שרש"י בתשא וכן בפרשתנו לא העתיק בהד"ה שני לחזת, כ"א „לחזת“ לבד, משמע, שבא לפרש „לחזת חסר“ כשלעצמו (ובפרט בפרשתנו דנאמר בפסוק ט „לחזת האבנים“ – לא שייך לתרץ כן).

14 ראה גור"א לפרש"י בראשית א, יד. וראה גם משכיל לדוד כאן (ובכ"מ). וכ"ה בכמה מפרשי רש"י. וראה כללי רש"י (קה"ת תש"פ) פ"ג (בהוצאת תנש"א – פ"ד). וש"נ. 14 גם במשכיל לדוד כתב שכוננת רש"י ל„לחזת“ שבפסוק יא. אבל – מפני ההפסוק מיותר (ועד"ו פ"י בפ' תשא). אבל צ"ע"ק לומר, דיתור כל הפסוק בא רק לדרשא על תיבת „לחזת“. ואכ"מ.

שהענין של חסר ויתר כשלעצמו אינו מהווה קושי בפשוטו של מקרא, אשר רש"י מוכרח להסבירו לבן חמש למקרא²⁵, אלא – כאשר יש קושי אחד בפשוטו של מקרא, אשר ניתן ליישבו לפי ההסבר לגבי החסר והיתר, שאז מבאר זאת רש"י²⁶.

כלל זה הוא רק במקרה שבו אין קושי וסתירה לגבי החסר או היתר עצמו, ומתעוררת רק שאלה לגבי ההסבר לחסר או ליתר. אך כאשר לפי משמעות הפסוקים צריכה היתה המילה להיכתב דוקא בכתיב מלא, ולא בכתיב חסר, או להיפך – אז מבאר זאת רש"י.

הטעם לכך הוא: השינויים בכתיב, מלא וחסר, אינם כענין נפרד בתורה, שאינו קשור להבנת "פשוטו של מקרא", אשר רק בשעת הצורך נעזר רש"י בכתיב חסר ויתר כדי ליישב ענין כלשהו בפשוטו של מקרא, כפי שהוא משתמש ב"אגדה המיישבת דברי המקרא"²⁷.

גם בפשוטו של מקרא מובן, שכתוב מלא או חסר של מילה בתורה אינו פרט רק באופן הכתיבה של מילה זו, אלא יש לכך משמעות לגבי תוכן הכתוב²⁸. כלומר, ההבדלים של מלא או חסר וכדומה, מצביעים על שינויים במשמעות המילה או הפסוק.

אלא, שההסבר והטעם, שבו מתבטא החסר או המלא, אינו ענין שיש ללמדו בפשוטו של מקרא, אלא הוא שייך לדרכים אחרות של לימוד התורה.

ולכן, כאשר לפי משמעות הפסוק צריכה היתה המילה להיכתב דוקא בכתיב מלא והיא כתובה בכתיב חסר – כי לפי משמעות הפסוק אין צריך להיות שם חסרון – צריך רש"י ליישב את הקושי, של בן החמש למקרא, מדוע כתובה המילה בכתיב "חסר".

(25) וע"ד הענין ד"ניקוד" על תיבות, שאין מוכרח לפרשו בפשט"ם – ראה לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 120 ואילך. ס' כללי רש"י שם פ"ג (בסופו) (בהוצאת תנש"א – פ"ד אות 11 ואילך).

(26) ראה לקו"ש [המתורגם] חט"ח ע' 85. ובכ"מ.

(27) בל' רש"י בראשית ג, ח.

(28) ובפרט בימימה ש"לא היו הנקודות .. כתובים", דה"חומש"ל שלהם היו כתיקון ס"ת ממש בלי נקודות כו" (ל' אדה"ז בהל' ת"ת שלו פ"א ס"א ובקו"א שם סק"ב). וראה פרישה יו"ד סע"ד סק"ח. לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 459 והערה 10, הרי נוגע עוד יותר הענין דחסר ומלא להבנת התיבות.

דוקא בפסוק יא, וכך גם לגבי פרשת תשא, כדי להדגיש ש"לחת חסר כתיב ששתייהם שוות", ולא לפני כן, בפסוק ט, ששם מופיע אותו ניסוח "לוחת האבנים לוחת הברית".

ד. הבדלים בלשון רש"י

כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר דיוק בדברי רש"י בפירושו על התורה בענין חסר (ויתר), אשר בענין זה אנו מוצאים התבטאויות שונות בדברי רש"י:

לפעמים אומר רש"י "חסר וי"ו"²⁰, "חסר כתיב"²¹ וכדומה²², ובמקומות אחרים מציין רש"י רק את המילה כפי שהיא כתובה בפסוק, ואינו מדגיש "חסר וי"ו" או "חסר כתיב" וכדומה²³, כפי שהוא אומר בפרשתנו²⁴: "לחת כתיב".

וכיון שלשונו של רש"י מדוייקת ביותר, מובן שאף הבדלים אלו בדבריו מדוייקים ביותר, ויש להם משמעות. במיוחד, שאלה הם שינויים שאנו מוצאים במקומות רבים בפירוש רש"י על התורה, לעתים באופן הראשון, ולעתים באופן השני.

ה. כאשר הכתיב אינו מתאים למשמעות

ויש לומר, שההסבר לכך הוא לפי תוספת הסבר לכלל שהובא לעיל, בתחילת סעיף ג,

(20) בראשית א, יד. שם, כה. ח"ש כג, טז. שמות ג, טו. משפטים כג, ב (חסר י'. וראה שם לפני"ו: על ריב על רב). אמור כג, מ. נשא ז, יט (חסר יוד). שלח טו, כד (חסר א'). דברים א, יג.

(21) ח"ש כג, י (כתיב חסר). כה, ו. בלק כב, ה. (22) נח ט, יב: נכתב חסר; תולדות כה, כד (וישב לה, כז): חסר (סתם); ויקהל לה, כז: נחסרה אות כו' (אלא שמיסים ג"כ "והנשאם כתיב" – כבמקומות שבהערה הבאה).

(23) בראשית א, כא. ו, ב. נח, כ. כא. לך יד, יד. וירא יח, א. יט, א. ח"ש כד, לט. תשא לא, יח*. (נשא ז, **).

(24) ובפ' תשא (אבל להעיר, שבא' מכת"י רש"י (שחת") תשא שם: "חסר כתיב").

(* משא"כ בפרש"י ח"ג. תרומה ודברים שם (ועוד) – הרי מפורש כן בפרש"י (וראה קושיות המפרשים שם. ו"ל ע"פ מנחת שי"פ בלק שם. ואכ"מ).

(* כ"ה בדפוס ראשון (ככלתו כתיב). ועוד. וראה לקו"ש חכ"ט ע"ב 59 בהרשימה הערה 3.

** ראה לעיל שהו"ג להערה 17.

1. כתיב חסר במקומות שאין בהם חסרון

להלן מספר דוגמאות לכך:

(א) בפעם הראשונה שבה מפרש רש"י את ענין ה"חסר"²⁹ – "יהי מארת ברקיע השמים..." – אומר רש"י "חסר וי"ו כתיב, על שהוא יום מארה...":

משמעות פסוקים אלו (העוסקים בבריאת הקב"ה בששת ימי בראשית) היא, לציין את מעלתם של הדברים שברא הקב"ה. כזו במיוחד היא המשמעות של בריאת המאורות, כפי שמסיימת שם התורה³⁰ (ובכל מעשה בראשית³¹) בביטוי "וירא אלקים כי טוב"³². ואם כך, צריכה היתה המילה "מאורות" להיכתב בכתיב מלא, ולפחות בוא"ו אחת, כבפסוק הבא, כדי להדגיש³³ את השלמות שבכך.³⁴

(ב) בפרשת נח³⁵, לאחר המבול, כאשר התורה אומרת "וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר ה' אל לבו לא אוסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו ולא אסף עוד להכות...", מפרש רש"י: "מנעריו כתיב, משננער לצאת ממעי אמו ניתן בו יצר הרע".

כיון שהתורה מציינת סיבה לכך ש"לא אוסף לקלל עוד" – "כי יצר לב האדם רע מנעריו",

(29) בראשית א, יד.

(30) א, יח. וראה שם א, ד: וירא אלקים את האור כי טוב.

(31) א, י (בשייכות ליום ב'); יב; כא; כה.

(32) ועוד יותר – בסיום כל מעשה בראשית, נאמר (שם,

לא) והנה טוב מאוד".

(33) וראה בא"א – גר"א ומשכיל לדוד לפרש"י (א, יד).

(34) ואף שביריבו פעמים לא פירש רש"י החסר גם במעשה בראשית, וכמו "בקר" (א, ה) *דתיב חסר, הרי מובן דגם כאשר מפרש "חסר" לפי סותר לתוכן התיבה או הכתוב וכיו"ב (כנ"ל בפנים) – היינו רק באם ע"פ דקדוק צ"ל מלא, וכמו "מאורות" ל' רבים (ראה משכיל לדוד שם ע"ד), משא"כ "בקר" וכיו"ב שנכתב במקרא תמיד חסר. ועד"ז יש לפרש בשאר הדוגמאות דלקמן בפנים ובהערות.

ולהעיר מרש"י לך טז, ה "כל בינך שבמקרא חסר וזה מלא". ומזה מוכח, דכ"מ שפרש"י "חסר", אף ש"ל שמפרשו גם מחמת השינוי מן הגריל – אין זה כל הטעם, דאלי"כ ה' כותב כן מפורש, וכבפ' לך שם.

(35) ה, כא.

מדוע מופיע כתיב חסר, שמשמעותו חסרון, במילה "נעוריו", כאילו "יצר לב האדם" אינו רע ממש "מנעוריו", אלא מאוחר יותר – דבר שהוא בניגוד למשמעות הפסוק³⁶?

(ג) כך אנו מוצאים בהמשך, בפרשת חיי שרה³⁷, על המילים "ועפרון ישב", שעל כך אומר רש"י "כתיב חסר, אותו היום..." – כי בהמשך הפסוקים מסופר על מעלתם של עפרון ובני חת, אשר עפרון הסכים למכור, ויותר מכך, לתת, את מערת המכפלה לאברהם למטרת קבורת שרה. ואם כך, מדוע³⁸ מופיעה בתורה בתחילת הסיפור על עפרון, המילה "ישב" בכתיב חסר, המצביע על חסרון אצלו³⁹?

2. רש"י אינו מציין "חסר", כאשר אין משמעות של חסרון

לפי זה יובנו הבדלי הניסוח בפירושי רש"י, אשר לפעמים הוא אומר "חסר וי"ו", "חסר כתיב" וכדומה, ולפעמים אין הוא אומר זאת:

כאשר הכתיב החסר מבטא חסרון במשמעות המילה, או הענין, אז אומר רש"י "חסר כתיב" וכדומה.

אך כאשר הכתיב החסר אינו מבטא חסרון, אלא מביע משהו אחר, או הדגשה מסויימת בענין עצמו – אין רש"י אומר "חסר כתיב", כי אין כאן חסרון במפורש, אלא זוהי הדגשה של ההבדל במילה זו, הרמוזה למשמעות מיוחדת.

ובדוגמאות שלעיל:

בפירושי הראשון על "יהי מארת" אומר רש"י "חסר וי"ו כתיב, על שהוא יום מארה ליפול...", יש חסרון במילה "מאורות".

וכן בפסוק "ועפרון ישב" אומר רש"י "כתיב חסר" – כי הדבר מבטא חסרון בעפרון, בענין "ישב" – "אותו היום מינוהו שוטר עליהם מפני חשיבותו של אברהם שחיה צריך לו. עלה

(36) ראה משכיל לדוד שם – בא"א.

(37) כג, י.

(38) וכן י"ל בעוד מקומות שרש"י מפרש "חסר".

ואכ"מ.

(39) ואף דלהלן שם (כג, טז) פרש"י חסרונו של עפרון – ה"ז חידוש בפ"ע שלמדיו מהכתוב שם, ואין זה נוגע להתחלת הענין בנוגע לעפרון – שם מדובר בפשטות בנוגע למעלתו, כבפנים.

(* ועד"ז "אלקים" בלא ו' (א, א) שבכ"מ נכתב כן (תם מובן הוא כאן, ע"פ פרש"י שם "לבראות במדת הדין"). וכ"ה בנוגע לתורה ובהו וחשך" (א, ב). דכן נכתב בכ"מ (ומתאים גם מצד תוכנו).

ח. ביאור על "לחת" רק כשמודגשת מעלה

לפי כל זה מוכן בענייננו לגבי המילה "לחת": כוונת רש"י איננה רק לפרש מדוע כתובה המילה "לחת" בכתיב חסר, בדיוק כפי שאין הוא מבאר במקומות אחרים חסר ויתר.

רש"י מסביר עניינים אלו רק כאשר התורה מדגישה על ידי כך מעלה מיוחדת בדבר – וזאת רק בפרשת תשא ובפרשתנו.

לעומת זאת, במקומות הקודמים בתורה, הן בפרשת משפטים (לפני פרשת תשא), והן בפרשת ואתחנן (לפני פרשתנו, עקב), שבהם אין התורה מתכוונת להדגיש את מעלת הלוחות, אין רש"י מבאר את כתיבת המילה "לחת" בכתיב חסר, כפי שיוסבר להלן.

ט. בפרשת תשא ובפרשתנו – תיאור מעלת הלוחות

בפרשת תשא⁴ נאמר "ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו... שני לוחות העדות לחת אבן כתובים באצבע אלקים" – מעלתם העצומה של הלוחות.

וכך, ועוד יותר מכך, בפרשתנו⁴⁶: "ויתן ה' אלי את שני לוחות האבנים כתבים באצבע אלקים ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר מתוך האש... ובמהמשך לכך נאמר⁴⁷ "ויהי מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן ה' אלי את שני לוחות האבנים לחות הברית" – כל זאת כהמשך לנאמר⁴⁸ "ובחרב הקצפתם.. בעלתי...". וכהכנה לענין של⁴⁹ "ויאמר.. קום רד.. ואפן וארד מן ההר... ושני לוחות הברית על שתי ידי וארא והנה חטאתם... ואתפש בשני הלחת ואשלכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם".

כלומר, כוונת משה היא לתאר את מעלתם העצומה והנפלאה של הלוחות, ולהדגיש שעל אף זאת גרם חטאם של ישראל לשבירתם – ו"אשברם לעיניכם". ואם כך, בשני פסוקים אלו, לפחות, לא היתה צריכה המילה "לוחות" להופיע בכתיב חסר, המצביעה על חסרון בהם, אלא מילה זו היתה צריכה להיכתב כאן בכתיב מלא.

לגדולה". כלומר, התורה רומזת בכך, שלעפרון מצד עצמו היה "חסרון", הוא לא נבדל בגדולה בין בני חת, אלא "מפני חשיבותו של אברהם שהיה צריך לו, עלה לגדולה" – רק אז התחיל הענין של "ישב" אצלו⁴⁰.

לעומת זאת, בפרשת נח, על המילה "מנערו", אין רש"י אומר "חסר כתיב" או "חסר וי"ו" וכדומה, אלא "מנערו כתיב משננער לצאת... כי כאן אין הדבר מבטא חסרון בענין "נערו", אלא להיפך – הדבר מוסיף במשמעות הפסוק, ומסביר לימוד זכות על האדם, שמשום שמיד "משננער לצאת ממעי אמו ניתן בו יצר הרע", ולא רק מנעוריו⁴¹, ולכן מתחזק הטעם ללא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם, כי יצר לב האדם רע מנעוריו".

וכן במקומות רבים נוספים, שבהם אין רש"י אומר "חסר כתיב", הרי זה מסיבה זו. לדוגמא: בפעם הראשונה בתורה (מספר פסוקים אחרי הפירוש על "מארת חסר ו' כתיב") שבה מפרש רש"י את הענין של "חסר", בלי לציין את המילה "חסר"⁴²:

על המילה "התנינם"⁴³, מביא רש"י מדברי אגדה: "הוא ליתן וכן וזגו שבראם זכר ונקבה, והרג את הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא, שאם יפרו וירבו לא יתקיים העולם בפניהם, התנינם כתיב" – ואין הוא מציין "חסר כתיב" – כי⁴⁴ הענין של "התנינם כתיב" מפני ש"הרג את הנקבה" אינו מצביע על "חסרון" בבריאיתו של הקדוש-ברוך-הוא, אלא להיפך, על ידי כך הובטח קיום העולם, ואף לגבי הנקבה עצמה, הרי "מלחה לצדיקים לעתיד לבוא"⁴⁵.

(40) ועד"ז הוא הנוהג ד"חסר" בשאר המקומות שבהערה 20*22 – ראה לקו"ש חכ"ט ע' 58 ואילך.

(41) ראה רא"ם וגו"א שם.

(42) ועד"ז הוא בשאר המקומות שבהערה 23, כבלקו"ש חכ"ט ע' 58 ואילך.

(43) בראשית א, כא.

(44) ועד"ז בפ' לך יד, יד "חניכו כתיב זה אליעזר שהנכו למצות כו", מעדיף רש"י לפרש שהכתוב בא להדגיש החמלה שבהענין (בנוגע לאליעזר), ולא ענין של "חסר" בהתיבה (ובמספר האנשים שהלכו עם אברהם (שברוב עם הדרת גו') – ראה פרש"י שלאח"ז שם).

מלא". וזוה מוכח, דכ"מ שפרש"י "חסר", אף שי"ל שמפרשו גם מחמת השינוי מן הרגיל – אין זה כל הטעם, דאל"כ – ה' כותב כן מפורש, וכפ' לך שם.

(45) ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 19 ואילך ובהערות שם.

(46) ט, י.

(47) שם, יא.

(48) שם, ח"ט.

(49) שם, יג; טו"ו.

שנתן הקב"ה למשה. ועל ידי כך להוסיף בחומרה של "דברי התוכחות"⁵⁸, אשר אמר להם משה, והזהיר "זכור אל תשכח... ובחרב הקצפתם..."⁵⁹ – גרימתם לשבירת הלוחות.

לעומת זאת, בפרשת ואתחנן לפני כן¹⁰, כאשר מופיעה המילה "לחת" בכתב חסר, תוכן הדברים שם הוא בענין של "את הדברים האלה דבר ה' את כל קהלכם... ויכתבם על שני לוחות אבנים ויתנם אלי", אך אין מדובר שם על מעלת המיוחדת של הלוחות. וכן בפרשת משפטים¹¹ "ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם" – אין כאן הדגשה של מעלת הלוחות.

י. מעלת הלוחות – כאשר ניתנו לישראל

לפי זה מובן מדוע מדייק רש"י ומבאר דוקא את המילה "לחת" הכתובה לאחד פסוק ט, ולא בשתי הפעמים הקודמות שבהן כתובה המילה "לחת" בתחילת פסוק ט "בעלתי ההרה לקחת לוחות האבנים לוחות הברית":

פסוקים י"א עוסקים בתיאור הלוחות כפי שניתנו למשה – "ויתן ה' אלי", "ויהי מקץ ארבעים יום... נתן ה' אלי". לעומת זאת, בפסוק ט מספר על עליית משה לקבל את הלוחות. כלומר, הלוחות כפי שהיו עדיין אצל הקב"ה.

הדיוק וההדגשה על מעלתם העצומה של הלוחות (כדי להוסיף חומרה לדברי התוכחה לישראל על שבירתם, אינם על הלוחות כפי שהיו אצל הקב"ה – "בעלתי ההרה לקחת לוחות האבנים לוחות הברית" – אלא דוקא) כפי שניתנו בידי משה לתתם לישראל. (שגם) כאשר נתן אותם הקב"ה למשה, הם היו נעלים ביותר – דבר של "אלקים" – ("כתובים באצבע אלקים" וכדומה) – ולא כמצויאותם של הנבראים.

יא. מעלת הלוחות – בגשמיותם

לפי זה לבאר ענין נוסף (ב"יינה של תורה", לפחות): המילה "לחת" המופיעה בכתב חסר בפסוק יא נאמרת בקשר לאבנים, "לחת האבנים".

על כך מפרש רש"י "לחת כתיב" – אין כאן "חסר", חסרון, בענין זה, אלא להיפך – הדבר בא להדגיש מעלה שהיתה בלוחות, "ששתיהם שוות"⁵⁰, עובדה המדגישה את קדושתם ואלקותם של הלוחות:

בנוסף לכך שבידי אדם קשה ביותר, ואף מן הנמנע הוא, לדייק⁵¹ ששני דברים יהיו שווים ממש בדיוק⁵², הרי יש חידוש בלוחות: על שני הלוחות היו כתובים עשרת הדברות, "חמש (ה)דברות (ה)כתובין על לוח אחד, וחמש (ה)כתובים על השני"⁵³, והרי בחמשת הדברות הראשונים היו⁵⁴ הרבה יותר מילים ואותיות מאשר בחמשת הדברות האחרונים – ואף-על-פי-כן "שתיים שוות", זו אינה גדולה מזה?

בפשוטם של דברים – הכתב וגודל האותיות על שני הלוחות היה זהה, ולא שבלוח הראשון היו המילים כתובות באותיות קטנות יותר, ובלוח השני – באותיות גדולות יותר. ולכאורה⁵⁵, כך גם הרווח שבין המילים והאותיות היה זהה בשני הלוחות⁵⁶.

כן יש להעיר ולציין את הנס ש"כתובים משני עבריהם", כפי שמפרש רש"י⁵⁷ "משני עבריהם היו האותיות נקראות ומעשה ניסים היה".

וכך מתאימים הדברים למשמעות הפסוקים בהמשך, הבאים להדגיש את מעלת הלוחות

(50) ועפ"ז יש להמתיק החילוק בלשונו של רש"י בפ' תשא (שהוא שתיקן שוות" ובפרשתנו "שתיים שוות": בפ' תשא המדובר ע"ד הלוחות עצמן – ויתן אל משה .. שני לוח .. אבן ופ' עגל ושבירת הלוחות הבאה עיי"ז – בא א"ח"כ בהפ' כענין בפ"ע), לכן מדגיש (שהוא שתיקן שוות" בניתנו; משא"כ בפרשתנו שכל הענין ע"ד הלוחות ה"ז רק כפרט בדברי התוכחה – שחטאם גרם שבירת הלוחות, ואין צורך להדגיש שהיו שוות לפני שבירתן, כותב רק "ששתיים שוות". ועוד י"ל. ואכ"מ.

(51) ראה יפ"ת לשמו"ר (ובעין יוסף לתנחומא) שבהע" 5. (52) ואף שלדעת המדרש, כן ה' גם בלוחות שניות שעשה משה (כנ"ל הערה 2) – י"ל שלמדו שה' כן ממש בהם (תשא לד, א. פירשתנו י, א). פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים", ואין ה"נ שגם בזה ה' פלא. ואולי כ"ה גם לדעת רש"י (ראה גם פרש"י תשא שם). וראה סה"ש תש"ג ע' 123 ואילך ובהנמקן שם.

(53) פרש"י נשא ז, כג. מיסודו של ר' משה הדרשן". וראה גם פרש"י שה"ש ד, ה.

(54) בלוחות הראשונות, שבה מדובר כאן (ועד"ז בלוחות האחרונות).

(55) אף שהבן חמש (למקרא) רואה בהספרים שלומד (ובספר תורה) שאין הריח וכו' שווה בכל השורות.

(56) ראה ביאור מהר"פ לשמו"ר שם (נדפס בהוספות לשמו"ר – ווילנא).

(57) תשא לב, טו.

(58) ל' רש"י ר"פ דברים.

(59) פרשתנו ט, י"ח.

אלא, לפי האמור לעיל מובן הדבר, כי הדגש העיקרי כאן אינו על המשמעות הרוחנית, שולוחות הברית הם ענין אלקי, אלא על כך שגם הגשמיות של הלוחות, היותם "לחת האבנים", שבכך היתה השבירה, "ואשברם לעיניכם" – היא ענין אלקי, עד כדי כך ש"שתייהם שוות" –

עד אשר היו בכך שני ניגודים: שתייהם שוות, למרות שבלוח אחד היו כתובות הרבה יותר אותיות ומילים מאשר בלוח השני, ובאותו גודל – אף-על-פי-כן "שתייהם שוות".

המילה לוחות המופיעה לאחר מכן בכתוב מלא, נאמרת בקשר לברית – "לוחות הברית".

לכאורה, מעלת הלוחות בכך שניתנו מהקב"ה ושהם "כתובים באצבע אלקים", היא בעיקר מפני היותם "לחות הברית אשר כרת ה' עמכם"⁶⁰, הברית בין הקב"ה לישראל, ולא בהיותם "אבנים" גשמיות. ואם כך, צריך היה, לכאורה, להיכתב בפסוק יא, להיפך: "לחות האבנים" בכתוב מלא, ו"לחת הברית" בכתוב חסר – "לחת כתוב שתייהם שוות", כדי להדגיש לגבי לוחות הברית את מעלת היותם מ"אלקים".

(משיחות ש"פ עקב וש"פ ראה תשמ"ג)

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

ויהי'ר שעי' קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ה)

להכריז יחי', יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח
לעולם ועד

הוספה

בשורת הגאולה

לה.

ענין שהזמן גרמא – די גאולה האמיתית והשלימה, כמדובר כמ"פ ובפרט לאחרונה, וויבאלד אַז "אחכה לו בכל יום שיבוא"¹, און לויט אַלע סימנים איז "הנה זה (משיח) בא"², דעריבער האַלט מען אין איין טראַכטן און רעדן וועגן דער גאולה, און מ'זוכט צו פאַרבינדן אַלע ענינים פון דעם זמן מיט דער גאולה, און די עבודה פון אידן איז צו ממחר זיין די גאולה.

. . . מדובר כמ"פ, אַז כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מעיד געווען און מודיע געווען, אַז מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע ענינים, פאַרענדיקט אויך דעם "צופוצן די קנעפלעך", און די איינציקע זאַך וואָס איז געבליבן איז – די תנועה אחת פון דעם אויבערשטן ער זאָל אַרויסנעמען אידן פון גלות און זיי ברענגען אין ארץ הקודש... און דעריבער בעטן און שרייען אידן נאַכאַמאָל און ווידעראַמאָל – און איצטער נאַכמער בתוקף ווי אַמאָל – "עד מת"?!..."

. . . אַ איד האָט בכח צו מעורר זיין זיך און מעורר זיין אַנדערע אידן, און בעיקר מעורר זיין כביכול דעם אויבערשטן – אַז "בואו ונחשוב חשבוננו של עולם"³: לויט אַלע חשבונות (וואָס דער אויבערשטער האָט אָנגעוויזן בתורתו און אין די נסים וואָס ער מאַכט אין דער וועלט) האָט דער אויבערשטער שוין פון לאַנג געדאַרפט ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו (כנ"ל), ובפרט בשנה זו, וואָס לויט אַלע חשבונות וסימנים איז דאָס די "שנה שמלך המשיח נגלה בו"⁴ (כמדובר כמ"פ בחדשים האחרונים),

(1) נוסח "אני מאמין" הנדפס בסידורים וכו'. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 394.

(2) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.

(3) ל' חז"ל – ב"ב עה, ב.

(4) יל"ש ישע"י רמז תצט.

הוספה / בשורת הגאולה

... באַקומט אַ איד (במקום וזמן זה) די גרעסטע כחות און ער האָט
אויך דעם גרעסטן זכות און אחריות צו בעטן און שרייען צו דעם
אויבערשטן: „עד מתי“?!...!

* * *

וויבאַלד אַז מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע ענינים פון „מעשינו
ועבודתינו“⁵, ובמילא שרייעט מען און מ'מאַנט „עד מתי“ (כמדובר לעיל)
– שטעלט זיך גלייך די שטורעם/דיקע פראַגע: וויבאַלד אַז מען האָט
שוין אָפּגעטאַן אַלע ענינים – איז ווי קומט עס, אַז משיח צדקנו איז
נאָך ניט געקומען?!...!

(משיחות ש"פ עקב, כ"ג מנחם-אב, מבה"ח אלול תנש"א)

(5) ראה תניא רפ"ז.

ענין שהזמן גרמא – הגאולה האמיתית והשלימה, כמדובר כמ"פ
ובפרט לאחרונה, שכיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא"¹, וע"פ כל
הסימנים הרי "הנה זה (משיח) בא"², לכן עסוקים כל הזמן במחשבה
ודיבור אודות הגאולה, ומחפשים לקשר את כל הענינים דזמן זה עם
הגאולה, והעבודה דבנ"י היא למהר את הגאולה.

... מדובר כמ"פ, שכ"ק מו"ח אדמו"ר העיד והודיע, שכבר גמרו
את כל הענינים, וגמרו גם "לצחצח את הכפתורים", והדבר היחידי
שנשאר הוא – תנועה אחת של הקב"ה שיוציא את בני ישראל מהגלות
ויביאם אל ארץ הקודש... ולכן מבקשים וצועקים יהודים עוה"פ ועוה"פ
– ועכשיו עוד יותר בתוקף מפעם – „עד מתי“?!...!

... ליהודי יש בכחו לעורר את עצמו ולעורר יהודים אחרים,
ובעיקר לעורר כביכול את הקב"ה – ש"בואו ונחשוב חשבוננו של
עולם"³: לפי כל החשבונות (שהקב"ה הראה בתורתו ובהניסים שהוא

עושה בעולם) ה' צריך הקב"ה כבר מזמן להביא את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו (כנ"ל), ובפרט בשנה זו, שלפי כל החשבונות והסימנים היא השנה שמלך המשיח נגלה בו"4 (כמדובר כמ"פ בחדשים האחרונים),

... מקבל יהודי (במקום זמן זה) את הכחות הגדולים ביותר ויש לו גם זכות ואחריות גדולה ביותר לבקש ולצעוק להקב"ה: "עד מתי!?!..."

* * *

כיון שכבר סיימנו את כל הענינים ד"מעשינו ועבודתינו"⁵, ובמילא צועקים ותובעים "עד מתי" (כמדובר לעיל) – נשאלת מיד השאלה המרעישה: כיון שכבר נפעלו כל הענינים – כיצד יתכן, שמשׁיח צדקנו עדיין לא בא?!...

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind> יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לעילוי נשמת
מרת אסתר לאה בת ר' שמואל טובי' ע"ה קליין
נפטרה ביום כ"ט מנ"א ה'תש"נ
ת. נ. צ. ב. ה.
*
נדפס ע"י משפחתה שיחיו

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved One
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>